

عوامل اساسی در ارتباطات

برگرفته از کتاب طبقه‌بندی مفاهیم در ارتباطات
رید بلیک و ادوین هارولدسن
ترجمه دکتر مسعود اوحدی

ارتباط

▶ گربنر: ارتباط به منزله کنش متقابل اجتماعی از طریق پیام است. پیام‌هایی که می‌تواند رسماً رمز نهاده، نمادین یا به صورت رویدادهای نمونه‌ای از جنبه‌های مشترک یک فرهنگ باشد.

▶ ارتباط، انتقال آگاهی‌ها، نظریات، عواطف، مهارت‌ها و ... با استفاده از نمادها است.

▶ نقش یا عملکرد ارتباط در قبال فرد:

1. الگو یا نمونه‌ای از جهان برای فرد، فراهم می‌آورد.
2. وضع فرد را در بستگی با دیگر افراد تبیین می‌کند.
3. فرد را در سازگاری توفیق‌آمیز با محیط خویش، یاری می‌کند. (هارتلی)

زبان

- ▶ زبان نظامی است مرکب از نمادهای گویشی و نوشتاری که به طریقی نسبتاً استاندارد شده، توسط اعضای یک گروه اجتماعی، در جهت فراخوان معنی، به کار می‌رود.
  - ▶ هالندر: زبان، برجسته‌ترین ویژگی نمود انسان است.
  - ▶ تمام گروه‌های انسانی به زبانی تکلم می‌کنند. این زبان همواره یک واژگان و یک دستور دارد.
  - ▶ واژگان مجموعه‌ای اتفاقی از آواها نبوده، بلکه سازه‌ای از لغات منظم است.
  - ▶ عملکرد عمده زبان:
1. زبان ناقل اصلی و اولیه ارتباط است.
  2. زبان بازتاب شخصیت فرد و فرهنگ جامعه است و به نوبه خود، در امر شکل دادن به شخصیت و فرهنگ، یاری می‌کند.
  3. زبان، رشد و انتقال فرهنگ، تداوم جوامع و کارکرد و کنترل موثر گروه‌های اجتماعی را میسر می‌کند.

نماد

- ▶ نماد چیزی است که به عمد و سنجیده، برای نمایاندن و جایگزینی چیزی دیگر به کار رود. هر چه نماد بجای آن نشیند، همان چیزی است که گروه اجتماعی اذعان می کند بجای آن چیز نشستنه است.
- ▶ هیچ رابطه ضروری میان نماد و چیزی که نماد بجایش نشستنه وجود ندارد.
- ▶ هوبل: نمادها به هر شکل که باشند، همواره آشکارند و ناگزیر باید دیده، شنیده، بوییده، یا احساس شوند.
- ▶ آنچه انسان را از دیگر اشکال حیوانی جدا می کند این است که تنها انسان در فعل و انفعال نمادین شرکت دارد. دیگر آنکه انسان خود نمادهای مورد استفاده اش را می آفریند.
- ▶ نمادها واحدهای اصلی نظام های ارتباطی به شمار می آیند که می توانند کلامی، تصویری، نموداری یا نمایشی باشند.

فرستنده – گیرنده

- ▶ انگیختار: فرستنده، رمز گذار، منبع، مبدا، بازیگر، ارتباط گر
- ▶ واکنش-پاسخ: گیرنده، رمز گشا، مقصد، تماشاگر، ارتباط گیر
- ▶ برای داشتن ارتباط باید دو فاعل در کار باشد، پیام باید فرستاده و دریافت شود.
- ▶ انگیختار نقش پاگشایی عمل ارتباط را دارد و پاسخ، شرکت کنندگانی هستند که با دریافت پیام عمل ارتباط را کامل می کنند.
- ▶ هر دو فاعل باید در محیط اجتماعی یکسان باشند تا نمادهای مورد استفاده معنی مشترک داشته باشد.
- ▶ برلو: رمز گذار ارتباط، مسئول گزینش اندیشه های مبدا و گذاشتن آنها در یک رمز بوده و منظور منبع را به شکل پیام بیان می کند.

پیام

▶ پیام‌گزینش بسامان نمادهایی است که برای رسانش آگاهی یا اطلاع منظور گردیده است. منظور از بسامان، ترتیبی عمدی و سنجیده و غرض از گزینش، تمیز و تبعیض یک شق از میان مجموعه شقوق مختلف است.

▶ منظور از محتوا، معنی پیام است.

▶ سه عامل پیامی عمده:

1. رمز پیام: شیوه نماد سازی
2. محتوای پیام: گزینش مواد برای بیان منظور
3. طرز عمل پیام: طریقی که پیام طی آن ارائه می‌شود. (برلو)

پارازیت ارتباط

- ▶ هر دو مجرای رسمی و غیر رسمی ارتباط در معرض پارازیت است که محدودکننده نهایی انتقال موثر پیام است.
- ▶ پارازیت به دو نوع تقسیم می‌شود:
  1. پارازیت مجرا (حامل): هر مانع و مزاحمتی که در کار راست نمایی انتقال پیام مداخله کند.
  2. پارازیت معنایی: حاصل تعبیر نادرست پیام در میان فعالیت ارتباطی، اغلب اختلافی میان رمزهای بکارگرفته شده توسط رمزگذار و رمزگشاست.

مجرا (حامل) ارتباط

▶ مجرای ارتباط، مسیر یا وسیله‌ای است که پیام با استفاده از آن، بین ارتباط‌گر و ارتباط‌گیر طی طریق می‌کند.

▶ مجرای ارتباط مختصات زیر را دارد:

1. مجرای ارتباط نوعی واحد ماده-انرژی است که رسانه نامیده می‌شود.

2. مجرای ارتباط حامل واحدهای الگودار ماده-انرژی است که آن را با اطلاع یا آگاهی می‌نامند.

3. مجرای ارتباط مکانیسمی پیوندگر، یا اتصالی بین واحدهای شرکت‌کننده در ارتباط به‌شمار می‌آید. (رائو)

▶ درباره مجرا مفاهیمی از قبیل: اعتبار مجرا، پست‌فرست، درگیری یا شرکت، امکان دسترسی، ماندگاری، نیروی بس‌شمار، مکمل بودن تعریف شده است.

مجراهای غیر رسمی ارتباط

- ▶ مجراهای غیر ارتباط، شبکه‌های ارتباطی بین افراد است که در اطراف کنش متقابل رو در رو اشخاص با علایق یا مقاصد مشترک بنا گردیده است.
- ▶ با گذشت زمان این شبکه‌ها به تدریج به صورت منابع بسیار با ثبات و موثق آگاهی در می‌آید.
- ▶ دو نوع اساسی مجراهای غیررسمی عبارت است از:
  1. مجرای که به طور خودانگیخته (طبیعی) به وجود آمده است.
  2. مجراهای کمکی (وابسته).

مجرای رسمی ارتباط

- ▶ خصیصه متمایز کننده‌ی یک مجرای رسمی ارتباط این است که معتبر و نافذ بوده و به عنوان معیاری عمل می‌کند که گزارش‌های منتسب به تمامی منابع دیگر در برابر آن رسیدگی یا بازبینی می‌شود. (شیبوتانی)
- ▶ خصیصه دوم این است که در این مجرا منبع پیام قابل تشخیص است. سردبیران و مفسران هرگز نمی‌توانند خود را از مسئولیت ارزیابی خبرهایی که نقل کرده‌اند یا انتشار می‌دهند، خلاص کنند. (لانگ و لانگ)

شبکه‌ی ارتباط

- ▶ شبکه ارتباطات نظامی برای انتشار آگاهی در میان اعضای یک گروه است. شبکه‌های ارتباطات را می‌توان در قالب یکی از دو نوع اساسی، رسمی و غیر رسمی مطالعه کرد.
- ▶ شبکه‌های غیر رسمی با خلق‌الساعه، در ارتباطات میان فردی که در آن هیچ کس آگاهانه استفاده از نقاط خاص تماس را محول یا تحمیل نمی‌کند پدیدار می‌شود.
- ▶ از شبکه‌های رسمی، غالباً به عنوان شبکه‌های ارتباط تجویزی یاد می‌کنند. این شبکه‌ها، نوعی از ارتباط میان فردی هستند که در آن‌ها، کنش متقابل در شبکه‌هایی که به طور عمد و سنجیده طراحی گردیده‌اند، صورت می‌پذیرد. به همین جهت این نوع شبکه‌ها ساخته‌شده یا دارای ساختار هستند.
- ▶ هر دو نوع شبکه‌ها دارای درجه پیوستگی، یعنی میزان دسترسی ارتباطی یک شرکت‌کننده در شبکه، با دیگر اعضا، هستند.